O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Chirchiq davlat pedagogika
universiteti rektori
G.I. Muxamedov
____

2024-yil “___” __________

JAHON XO‘JALIGI GEOGRAFIYASI
O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	500 000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta’lim sohasi:	530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta’lim yo‘nalishi:	60530200 – Geografiya

Chirchiq -2024

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
JX3505</td><td>O‘quv yili
2026-2027</td><td>Semestr
5</td><td colspan="2">Kreditlar
5</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Majburiy</td><td colspan="2">Ta’lim tili
O‘zbek/rus</td><td colspan="2">Haftadagi dars soatlari
4</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta’lim (soat)</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Jahon xo‘jaligi geografiyasi</td><td>60</td><td>90</td><td>150</td></tr>
</table>

2. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarda ishlab chiqarishning asosiy tarmog‘i hisoblangan moddiy ishlab chiqarishning uziga xos xususiyatlari, hududiy joylashish shakllari, rivojlanish darajasi, ularning tarmoqlarining asosiy jihatlari, sanoat xududiy joylashuvi natijasida xosil bo‘ladigan turli shakllar va ishlab chiqarishning rivojlanishida muxim rol o‘ynovchi omillar haqida bilim berish, ko‘nikma va malaka yaratishdan iborat.

Fanning vazifasi - talabalarda moddiy ishlab chiqarishning asosiy tarmoqlarining xususiyatlarini aniqlash, ularni joylashtirish va rivojlantirishda zarur bo‘lgan omillar va qonuniyatlarni bilishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. “Jahon xo‘jaligi geografiyasi” fanining o’rganish maqsadi va vazifalari, obyekti, predmeti.

Jahon xo‘jaligi geografiyasining maqsad va vazifalari. Jahon xo‘jaligi geografiyasining predmeti. Jahon xo‘jaligi geografiyasining vujudga kelish tarixi.

2-mavzu. Ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllanish va rivojlanish bosqichlari

Ishlab chiqarishning insoniyat taraqqiyotidagi ahamiyati. Ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllanish va rivojlanishida yuzaga kelgan asosiy bosqichlar. Turli ishlab chiqarish tarmoqlarining ijtimoiy formatsiyalarning shakllanishidagi ta’siri. Ishlab chiqarish tarmoqlari rivojlanishi bilan ekologik muammolarning kuchayib borish xususiyati.

Ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllanishi va rivojlanishining hududiy tafovvutlari. Ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllanish va rivojlanish bosqichlarining Respublikamiz iqtisodiyotida aks etishi.

3-mavzu. Ishlab chiqarishni tashkil etish shakllari.

Ishlab chiqarishni samarali tashkil etish ushbu fan uchun eng dolzarb masalalardan biri sifatida. Uning asosiy shakllari. Mujassamlashuv, kooperatsiya, ixtisoslashuv ko‘rinishlari.

4-mavzu. Ishlab chiqarishni joylashtirishga ta'sir etuvchi omillar.

Ishlab chiqarishning hududiy rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Ishlab chiqarish tarmoqlarining rivojida turli tabiiy, ijtimoiy va iqtisodiy omillar ta'sirining ortib borishi. O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqarish tarmoqlarining tashkil etilishi va rivojlanishi.

5-mavzu. Energetika sanoati.

Yoqilg'i energetika majmuasini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Majmuaning asosiy tarmoqlari va ularning geografiyasi. Yoqilg'i energetika majmuasi bilan bog'liq texnologik jarayonlar. Yoqilg'i sanoatining asosiy tarmoqlari. Ko'mir, neft gaz sanoatlarini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Elektr energetikasanoatining davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. Elektro energetika sanoatining asosiy yo'nalishlari. An'anaviy energetika tarmoqlari –GES, IES, AESlarning hududiy joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. Noan'anaviy energiya manbaalari. Yoqilg'i energetika majmuasi tarmoqlari rivojining atrof-muhitga ta'siri. O'zbekistonda yoqilg'i-energetika majmuasining rivojlanish xususiyatlari.

Elektroenergetikaning tarkibi va ahamiyati. Issiqlik elektr stansiyalar. Ularning hududiy joylashishiga ta'sir etuvchi omillar. Atom elektr stansiyalari va ularning joylashishiga ta'sir ko'rsatuvchi tabiiy- iqtisodiy omillar. GES lar, ularning joylashishining o'ziga xos xususiyatlari. Muqobil energiya manbalari. O'zbekiston Respublikasida elektroenergetika sanoatining rivojlanish istiqbollari.

6-mavzu. Metallurgiya sanoati.

Metallurgiya sanoatini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Majmuaning asosiy tarmoqlari va ularning geografiyasi. Metallurgiya sanoati bilan bog'liq texnologik jarayonlar. Metallurgiya sanoatining davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. Qora va rangli metallurgiya sanoatining asosiy ishlab chiqarish bosqichlari. Mazkur sanoat tarmog'ining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Metallurgiya sanoati tarmoqlari rivojining atrof-muhitga ta'siri. O'zbekistonda Metallurgiya sanoatining rivojlanish xususiyatlari.

7-mavzu. Mashinasozlik sanoati.

Mashinasozlik sanoatini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Majmuaning asosiy tarmoqlari va ularning geografiyasi. Mashinasozlik sanoati rivojida TMKlar ta'siri. Mazkur majmuaning davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. Ushbu majmua tarmoqlarining hududiy joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. Og'ir mashinasozlik tarmoqlari. O'rta mashinasozlik tarmoqlari. Aniq mashinasozlik tarmoqlari. Umumiy mashinasozlik tarmoqlari. Avtomobilsozlik. Elektrotexnika. Elektronika. Metall buyumlar tayyorlash. O'zbekistonda Mashinasozlik sanoatining rivojlanish xususiyatlari.

8-mavzu. Kimyo sanoati

Kimyo sanoatini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Majmuaning asosiy tarmoqlari va ularning geografiyasi. Kimyo sanoati rivojida FTTning ta'siri. Ushbu majmua bilan bog'liq texnologik jarayonlar. Mazkur majmuaning davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. Majmua tarmoqlarining hududiy joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. Asosiy kimyo. Organik sintez. Polimerlar kimyosi. Kimyo sanoati tarmoqlari rivojining atrof-muhitga ta'siri. O'zbekistonda Kimyo sanoatining rivojlanish xususiyatlari.

9-mavzu. Qurilish materiallari va o'rmon sanoati.

O'rmon va yog'ochsozlikmajmuasi hamda qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatlarini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Ularning asosiy tarmoqlari, geografiyasi va ular bilan bog'liq texnologik jarayonlar. Mazkur majmuaning davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. O'rmon va yog'ochsozlik majmuasi hamda qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatlarining hududiy joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. Asosiy o'rmon mintaqalari. Sellyuloza qog'oz sanoati. Sement sanoati. Temir-beton konstruksiyalari sanoati. O'rmon va yog'ochsozlik majmuasi hamda qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatlari rivojining atrof-muhitga ta'siri. O'zbekistonda O'rmon va yog'ochsozlik majmuasi hamda qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatlarining rivojlanish xususiyatlari.

10-mavzu. Yengil va oziq-ovqat sanoati

Yengil sanoatini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Yengil sanoatining asosiy tarmoqlari va ularning geografiyasi. Ushbu sanoat bilan bog'liq texnologik jarayonlar. Yengil sanoatda kombinatlashuvning ahamiyati. Mazkur sanoat tarmoqlarining davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. Yengil sanoat tarmoqlarining hududiy joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. To'qimachilik sohalari. Charm poyabzal sanoati. Tikuvchilik. Xom ashyo bilan bog'liq tarmoqlari. Yengil sanoat tarmoqlari rivojining atrof-muhitga ta'siri. O'zbekistonda yengil sanoatning rivojlanish xususiyatlari.

Oziq-ovqat sanoatini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Oziq-ovqat sanoatining asosiy tarmoqlari va ularning geografiyasi. Ushbu sanoat bilan bog'liq texnologik jarayonlar. Mazkur sanoat tarmoqlarining davlatlar va mintaqalar iqtisodiyoti rivojidagi ahamiyati. Oziq-ovqat sanoat tarmoqlarining hududiy joylashuviga ta'sir etuvchi omillar. Iste'molchi bilan bog'liq oziq-ovqat sanoati tarmoqlari. Xom ashyo bilan bog'liq oziq-ovqat sanoati tarmoqlari. Oziq-ovqat sanoat tarmoqlari rivojining atrof-muhitga ta'siri. O'zbekistonda oziq-ovqat sanoatning rivojlanish xususiyatlari.

11-mavzu. Agrosanoat majmuasi

Qishloq xo'jaligi va sanoat integratsiyasi. Agrosanoat majmuasi.

12-mavzu. Qishloq xo'jaligi geografiyasi va agrogeografik tadqiqotlar

Qishloq xo'jaligining eng qadimiy ishlab chiqarish tarmog'i ekanligi. Qishloq xo'jaligi ekinlarning kelib chiqishi va tarqalish areallari. Uni

o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Qishloq xo'jaligi tarmoqlari. Qishloq xo'jaligini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. FTTning soha rivojidagi o'rni. "Yashil inqilob". Qishloq xo'jaligi va uning iqtisodiyotda tutgan o'rni. Qishloq xo'jaligi geografiyasining nazariy masalalari. Qishloq xo'jaligi va sanoat integratsiyasi. Agrosanoat majmuasi.

13-mavzu. Dehqonchilik tarmog'i.

Dehqonchilik tarmog'ining qishloq xo'jaligidagi o'rni. Uni o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Tarmoqning asosiy sohalari va ularning geografiyasi. Dehqonchilik sohalari rivojida irrigatsion inshootlarning ahamiyati. Dehqonchilik tarmog'i rivojlanishining ekologiyaga ta'siri. Dehqonchilik tarmog'i yo'nalishlari rivojlanishda tabiiy sharoit hamda iqlimiy resurs omillarining ahamiyati. Shu bilan birgalikda uning yengil va oziq-ovqat sanoati rivojidagi o'rni va o'ziga xos xususiyatlar ham ochib berish. O'zbekistonning qadimiy dehqonchilik areallaridan biri ekanligi.

14-mavzu. Dehqonchilik va chorvachilik tarmog'i.

Chorvachilik tarmog'ining qishloq xo'jaligidagi o'rni. Uni o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Tarmoqning asosiy sohalari va ularning geografiyasi. Dehqonchilik sohalari rivojida yem-xashak bazasining ahamiyati. Chorvachilik tarmog'i rivojlanishining ekologiyaga ta'siri. Chorvachilik tarmog'i yo'nalishlari rivojlanishda tabiiy sharoit hamda iqlimiy resurs omillarining ahamiyati. Shu bilan birgalikda uning yengil va oziq-ovqat sanoati rivojidagi o'rni va o'ziga xos xususiyatlar ham ochib berish. O'zbekistonda chorvachilik tarmoqlarining rivojlanishi.

15-mavzu. Qishloq xo'jalik rayonlari

Qishloq xo'jaligi rayonlarini o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati. Qishloq xo'jaligida rayonlashtirishni amalga oshirishning asosiy mezonlari. Qishloq xo'jaligi rayonlarini ajratishda tabiiy sharoit va iqlimning roli. Qishloq xo'jalik rayonlari ixtisoslashuvi va ularning xalqaro geografik taqsimotga ta'siri. Ekstensiv qishloq xo'jaligi. Intensiv qishloq xo'jaligi. O'zbekistonda qishloq xo'jalik rayonlarining ajratilishi.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Jahon xo'jaligi geografiyasi" fanining o'rganish maqsadi va vazifalari, obyekti, predmeti.
2. Ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllanish va rivojlanish bosqichlari.
3. Ishlab chiqarishni tashkil etish shakllari.
4. Ishlab chiqarishni joylashtirishga ta'sir etuvchi omillar.
5. Yoqilg'i va elektro-energetika energetika sanoati.
6. Qora metallurgiya va rangli metallurgiya sanoati.
7. Mashinasozlik sanoati.
8. Kimyo sanoati.
9. Qurilish materiallari va o'rmon sanoati.

10. Yengil va oziq-ovqat sanoat.
11. Agrosanoat majmuasi.
12. Qishloq xo'jaligi geografiyasi va agrogeografik tadqiqotlar
13. Dehqonchilik tarmog'i.
14. Chorvachilik tarmog'i.
15. Qishloq xo'jaligi rayonlari tiplarga ajratishni o'rganishning ilmiy va amaliy ahamiyati.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo'yilgan masalani o'rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natijalarni tahlil qilib, hulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlari to'liq ochib beriladi.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ishlab chiqarishni joylashtirishga ta'sir etuvchi omillar.
2. Sanoat tarmoqlarining hududiy joylashuv xususiyatlari.
3. O'zbekiston tog'-kon sanoati
4. Yoqilg'i sanoati
5. Tog'-kon sanoati rivojlanishining zamonaviy muammolari
6. Mashinasozlik sanoati asosiy tarmoqlari
7. Yengil sanoat va uning asosiy tarmoqlari
8. Rangli metallurgiya sanoati rivojlanishining zamonaviy muammolari
9. Qora metallurgiya sanoati rivojlanishining hududiy jihatlari
10. O'rmon va yog'ochsozlik sanoati rivojlanishining o'ziga xos jihatlari
11. Qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatiga xos xususiyatlar
12. Kimyo sanoati rivojlanishining zamonaviy muammolari
13. Oziq-ovqat sanoati rivojlanishining o'ziga xos jihatlari
14. Sanoat tarmoqlarini hududiy joylashtirishni asoslari
15. Ko'mir sanoatining ishlab chiqarish tarmoqlari orasidagi o'rni
16. Gaz sanoati rivojlanishining zamonaviy muammolari
17. Sanoatining ishlab chiqarish tarmoqlari orasidagi o'rni
18. Elektr energetika sanoatining asosiy tarmoqlari
19. Qishloq xo'jaligi tarmoqlari hududiy rivojlanish xususiyatlari
20. Dehqonchilik va uning iqtisodiy ahamiyati
21. Chorvachilik va uning muhim tarmoqlari
22. Texnika ekinlar geografiyasi
23. Mashinasozlik sanoatining zamonaviy turlari
24. Donli ekinlar geografiyasi
25. Qishloq xo'jaligi rayonlari tiplari

	26. Noananaviy energiya olish turlari 27. Ishlab chiqarish tarmoqlarini shakllanish va rivojlanish bosqichlari 28. Yashil inqilob tarixi 29. Jahonda organik qishloq xo'jaligi tushunchasi, rivojlanish ko'rsatkichlari va organik mahsulotlar yetishtirish usullari 30. Ekologik muammolarning mohiyati, kelib chiqish sabablari, oqibatlari va hal etish yo'llari
	V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - fanning mazmuni, mohiyati, maqsadi va vazifalari; - ishlab chiqarish tarmoqlari to'g'risidagi asosiy tushunchalar, sanoat, qishloq xo'jaligi va transport tarmoqlarining o'zaro bog'liqlik darajasi; - ularning tarixiy rivojlanish xususiyatlari haqida ***bilimga;*** - talaba moddiy ishlab chiqarish tarmoqlarining tarkibiy tuzulishini; - tarmoqlarning joylashuv xususiyatlari; - rivojlanishi uchun zarur bo'ladigan omillarni aniqlay olishni ***ko'nikmasiga***; - talaba moddiy ishlab chiqarish tarmoqlarining rivojlanishi darajasini aniqlash; - ishlab chiqarilgan mahsulotlar samaradorligini hisoblash; - tarmoqlarning kelajakda o'sish suratlarni prognozlashtira olish ***malakasiga ega bo'lishi kerak.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruza; • keys-stadi; • individual loyihalar; • taqdimotlar qilish; • guruhlarda ishlash; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish;
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha variantlar asosida yozma topshiriqlarni bajarishi zarur.
6.	**VIII.Asosiy adabiyotlar** 1. Egamberdiyeva U.T., Rajabov F.T., Namozov J.A. Sanoat va qishloq xo'jaligi geografiyasi. "BOOK TRADE 2022", Toshkent. 2022. 2. Amanbayev Z.A, Safarova N.I, G'apparov A.N, Rajabov F.T. Sanoat, qishloq xo'jaligi va transport geografiyasi. Toshkent-2024 **IX. Qo'shimcha adabiyotlar** 3. Safarova N., Amanbayeva Z., G'apparov A. Moddiy ishlab chiqarish asoslari. O'quv qo'llanma Toshkent, 2013.

	4. Egamberdiyeva U.T. Sanoat geografiyasi. T., Fan va texnologiya, 2019. 5. Солиев А., Махамадалиев Р. Иктисодий география асослари. Тошкент, Университет, 1996. 6. Курбонниёзов Р. «Қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти асослари». Тошкент-1995. 7. Тўхлиев Н., ва бошқалар. Ўзбекистон иқтисодиёти асослари. "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Т.: 2006. 8. Rodrigue, J-P (ed). The Geography of Transport Systems. UK, London. Third Edition, Routledge. 416 pages. ISBN: 978-0-415-82254-1Elektron ta'lim resurslari 9. Иминов Т.К., Вахабов А.В., Тешабоев Т.З., Бутабоев М.Т. "Зелёная экономика" как основа устойчивого развития. Монография. – Т.: "Aloqachi", 2019. – 480 с. **X.Axborot manbaalari:** 10. www.devedu.uz – O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta'limni rivojlantirish tadqiqotlari markazi rasmiy sayti. 11. www.stat.uz – O'zbekiston respublikasi prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy sayti. 12. www.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti rasmiy sayti. 13. www.unilibrary.uz – O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarining yagona elektron kutubxona axborot tizimi 14. www.lib.cspu.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti kutubxona web sayti. 15. www.geografiya.uz – Geografiya sohasiga qiziquvchilar uchun ilmiy-ommabop sayt.
7.	**Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024-yil "29" avgust dagi qarori bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun ma'sul:** J.A.Namozov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Geografiya" kafedrasi dotsenti, g.f.f.d.
9.	**Taqrizchilar:** F.T.Rajabov – Chirchiq davlat pedagogika universiteti Turizm fakulteti dekani, g.f.f.d., dots. M.I.Nazarov – Mirzo Ulug`bek nomidagi O`zbekiston Milliy Universiteti Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya kafedrasi dotsenti: g.f.n., dots.